

Från omognad till risk – kontroversen om ADHD i två medicinska tidskrifter

Charlotta Thodelius, Jörgen Lundälv

Charlotta Thodelius, doktorand, institutionen för arkitektur,
Chalmers Tekniska Högskola, e-post: chatho@chalmers.se
Jörgen Lundälv, docent, institutionen för socialt arbete,
Göteborgs universitet, e-post: jorgen.lundalv@socwork.gu.se

Denna studie analyserar debattlinjer i två svenska medicinska tidskrifter, där kontroversen om ADHD under en femårsperiod studeras. I studien analyseras olika riskkonstruktioner och förklaringsmodeller rörande ADHD i 21 publicerade debattinlägg. I resultatet framkommer att tidsperioden präglats av tre debattvågor. Den första där debatten präglas av att se hur medicineringen är en risk. Den andra perioden kan karaktäriseras som en vågbrytare, där ADHD konstrueras som en risk, och den tredje vågen där dessa två linjer samexisterar. Likväl, är debatten tyst genom avsaknaden av genmäle och replikskiften.

This study analyzes the debate lines in two Swedish medical journals, where the controversy about ADHD during a five years period are studied. In the present study we analyzed different risk constructions and applied explanatory models regarding ADHD in a total of 21 debate articles. The result shows that the period was characterized by three waves in the debate. The first, was characterized by identifying medication as a risk. In the second period, a wave breaker in the debate, ADHD was constructed as a risk, and the third wave, these two lines coexist. Nevertheless, the debate is quiet by the absence of reply and exchanges.

Introduktion

Den här artikeln handlar om vilken kunskap som kan erhållas genom att studera debattlinjer och artikulation av budskap i skildringar av Attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) i medicinska tidskrifter i Sverige. I Sverige finns flera medicinska tidskrifter. I vår artikel fokuserar vi på debattartiklar publicerade i två av dessa tidskrifter: Läkartidningen samt Dagens Medicin under åren 2012 till 2016. Syftet är att kartlägga vilka förklaringsmodeller, risker och behandlingsalternativ som konkurrerar

om tolkningsföreträdet när ADHD diskuteras.

I debatter och opinioner brukar man skilja mellan åsikter och verklighetsuppfattningar. Emedan en åsikt handlar om en klar värdering av ett ämne och/eller förhållanden innebär verklighetsuppfattning *“om hur någonting är utan att detta behöver vara bra eller dåligt”* (Gilljam och Persson, 2015:15). Att studera artikulation av budskap i debattsammanhang, kommunikativ handling i opinionsbildning har tidigare skett i exempelvis hälso- och sjukvårdsområdet, skoldebatten (He-

dén, 1991; Englund, 1997). ADHD beskrivs ibland som en ”*samtida kulturdiagnos*” (Svenaeus, 2015), emellertid är ADHD, eller rättare sagt symtomen förknippade med ADHD, ur ett historiskt perspektiv inte på något sätt okända. Till exempel skrev Crichton om personer med ”*mental rastlöshet*” redan år 1798. År 1902 hölls föreläsningar om barn med ADHD-liknande symtom och år 1937 prövades för första gången centralstimulantia för att mildra symtomen av det som senare kommer att diagnostiseras som ADHD (Barkley 2006; Bradley 1937; Palmer och Finger, 2001). I den nutida diagnosmanualen DSM V beskrivs kärnsymtomen vid ADHD som uppmärksamhetsproblem, hyperaktivitet och impulsivitet, men ADHD är inte en enhetlig diagnos utan består av tre undergrupper där de olika symtomen framträder enskilt eller i kombination. Framst har diagnosen kritiserats för att vila på icke-vetenskapliga diagnosinstrument (SBU, 2013:73), vara ett sätt att underlätta medikaliseringen av besvärliga barn (Kärfve, 2000) eller att det handlar om att diagnostisera misslyckandet att bemöta de sociala förväntningarna (jfr Mackelsprang och Salsgiver, 2015:338). Det förekommer även en geografisk skillnad, gällande medicinering, vilken kan förstås genom en varierad grad av aktörers inflytande, såsom skola, läkare och patientföreningar i olika regioner (Karlsson och Lundström, 2015). Diagnosen och graden av medicinering avgörs således inte enbart av förekomsten av fall, utan även av diskussionerna om och kring ADHD.

En framträdande diskussion om

ADHD idag berör risker. ADHD anses ha konsekvenser för den enskilde individen, till exempel en högre risk för att avlida i olyckor (Dalsgaard et al., 2015), missbruk (Marshall och Molina, 2010) samt ett sexuellt riskbeteende (Dembo et al., 2015). Association leder till att det skapas en stereotypisk bild av individer med ADHD och förekomsten av ADHD konstitueras som ett socialt problem vilket sker utifrån vad Goode och Ben-Yehuda definierar som en initierad definitionsprocess (1994:89). Det sociala problemet eller konstruktionen av en avvikande individ är således inget objektivt problematiskt utan subjektivt, eftersom reaktionen från andra aktörer avgör om ett beteende eller tillstånd är avvikande (Becker 1963/2005:22; Goode och Ben-Yehoda, 1994:71).

Dock är inte ADHD ett enhetligt socialt problem utan även rättigheter för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inom olika livsområden har också artikulrats av intressepolitiska organisationer i vetenskapliga tidskrifter under senare tid (Kopra och Sandberg, 2013). Även olika uppfattningar om ADHD har framträtt i litteraturen och av recensenter (se bl.a. Holm, 2014) vilket leder till att det finns en strid om tolkningsföreträdet både inom- och utomvetenskapligt. Striderna förs på olika sätt men en av strategierna är att skapa opinion i sakfrågan. Medierna i samhället som till exempel Dagens Medicin och Läkartidningen är en del av opinionsbildningen vilket innebär att den även kan påverka vad allmänheten får för bild men också hur till exempel läsaren av en tidskrift talar

om ett fenomen. Opinionsbildningen kan således vara en form av agenda-setting (Hauge och Harrop, 2013), samtidigt kan opinionsbildning också ses som en fråga om att erövra utrymme på samhällsnivå (Lundälv, 2013).

Metod och material

Studien är en kontroversstudie eftersom det är av intresse att se hur olika aktörer positionerar sig i en sakfråga som berör kunskapsanspråk. Kontroverserna är både dramatiska och emotionellt engagerande och påvisar den sociala dynamiken i kunskap- och maktanspråket (Brante, 1984; Bragesjö och Hallberg, 2003). I det dynamiska sociala spelet spelar även medier en central roll eftersom de lämnar plats för debatten och opinionsbildningen och blir på så sätt både verktyg och mål i kontroversen (Ekström 2012:34ff.). I samband med kontroversstudier är det viktigt att beakta forskningsetik och etiska överväganden i ett större sammanhang. Lundquist beskriver ämbetsmannaetiken utifrån etiktyperna förvaltningsetik, professionsetik, gruppetik och egenetik (Lundquist, 2012).

I vår studie har vi undersökt publicerade debattinlägg. Inläggen är officiella dokument och vi har som forskare förhållit oss neutrala till inläggen på det viset att vi inte själva har interagerat till exempel i debatten eller i kommentarsfunktioner. Debattörerna till artiklarna har fått sina åsikter publicerade i tidskrifterna varför något samtycke inte fordras ur forskningshänseende att ta del av källmaterialet. Debattörernas avsikt är att påverka

och skapa förändringar är mer tydlig idag jämfört med den mer neutrala debattrollen. Vi betraktar de texter som ingår i vår studie som offentligt publicerat material där ingen etisk prövning är nödvändig (Svedmark, 2012).

I urvalet av media är det särskilt viktigt att förstå relationerna mellan media, debattören och läsaren. Dagens Medicin riktar sig mot all personal inom hälso- och sjukvårdssektorn medan Läkartidningen är ett husorgan för Sveriges Läkarförbund. De riktlinjer som återfinns i de två tidskrifterna berör främst att debattören ska skriva kort och koncist samt att försöka undvika personangrepp. Därremot finns det inget explicit uttryckt rörande citering eller vetenskapligt stöd i diskussionen (se Dagens Medicin, 2017; Läkartidningen, 2017a; 2017b för närmare genomgång av tidskrifternas riktlinjer). Sökningen av debattartiklar genomfördes under augusti månad 2016 genom databasen BIBSAM. Sökningen baserades på följande nyckelord: ADHD AND concerta OR behandling OR riktlinjer OR läkemedel OR Läkemedelsverket OR Socialstyrelsen.

I den första sökningen baserad på nyckelorden återfanns 218 debattartiklar men efter en exkludering av dubletter kvarstod 61 artiklar. Dessa artiklar lästes igenom och ytterligare 40 artiklar exkluderades eftersom de angav ADHD som referensfall eller som komorbiditet diagnos (n=21). Urvalet har inte inkluderat kommentarer till debattartiklarna i tidskrifternas kommentarsfält utan enbart de debattreplikor och genmälen som funnits. Analysen har genomförts med

en kvalitativ riktad innehållsanalys där både implicita och explicita uttalande analyserats (Krippendorff, 1980; Bergström och Boréus, 2005:45; 77).

Resultat

I följande avsnitt redogörs för de resultat som framkommit genom bearbetning och analys av de studerade artiklarna. Resultatet har delats in i tre perioder där olika riskperspektiv framställs i debatten. Den första perioden, åren 2012-2013, konstituerar medicinering som risk. Året därpå omfattar ADHD som risk i det kognitiva samhället. Under den sista perioden tydliggörs en diskrepans i debatten där å ena sidan ADHD beskrivs som risk, å andra sidan godtycklig medicinering som risk.

Under den första perioden dominerades förklaringsmodellerna av ADHD som ett psykosocialt fenomen, en biologisk hormonell defekt eller som utvecklingspsykologisk omognad där risken inte var förknippad med diagnosen utan att vården skulle vara försiktig vid och ansvarsfull i sin bedömning, behandling och diagnostisering. I artiklarna under den här tiden lyfts det fram argument om att mer forskning krävs rörande medicinsk behandling och att diagnostisering ska ske med försiktighet. I en debattartikel i Läkartidningen skriver två allmänläkare om överdiagnosticering av ADHD i samhället. De båda skriver:

“Allt fler varnar för att överdiagnostik och överbehandling orsakar skada och stjäl resurser från befogad vård. Det är dags att se nyktert på såväl sjukvårdens

möjligheter som dess begränsningar” (Bengtsson och Hultberg, 2012).

De båda debattörerna refererar till kampanjen “Choosing Wisely” som åsyftar att motverka överdiagnostik och överbehandling i praktiken. De avslutar inlägget med:

“Att bildligt och bokstavligt släppas innanför huden på en annan människa innebär också ett stort ansvar. Vårt första ansvar är att inte skada” (Bengtsson och Hultberg, 2012).

Författarna väljer alltså att referera den medicinska etiska principen Att inte skada (primum non nocere) som också är en utgångspunkt i forskningsetiska diskussioner och principer (Lundälv, 2016). Samma tanke om att ta ansvar återfinns i Dagens Medicin där en hälsovetare skriver följande:

“Ett brett angreppssätt behövs för att hjälpa barn med neuropsykiatriska diagnoser till ett bra liv. Med tanke på att omkring hälften av dagens fängelsekunder har någon form av neuropsykiatrisk diagnos är det både bråttom och lönsamt att göra en sådan satsning” (Lidmark, 2012).

I Läkartidningen skriver två överläkare om vikten att integrera diagnos och behandling i vårddedjan och att kommunicera med patienterna (Jacobsson och Häggelöf, 2015). De båda överläkarna skriver även:

“Ett sätt att optimera den farmakologiska behandlingen kan vara att kombinera atomoxetin med metylfenidat. Vården

bör lyssna på patientens och föräldrarnas önskemål om hur en bra läkemedelsbehandling ska se ut. En viktig del i en skraddarsydd behandling” (Jacobsson och Hägglöf, 2015).

Den enda debattartikeln som publicerades 2014 var en översiktsartikel i Läkartidningen. Fyra läkare skriver gemensamt i en artikel som kan ses som en slags vågbrytare i diskussionen och där förekomsten av ADHD framträder som en risk för individen. De skriver:

“Vuxna med ADHD har ofta arbeten som inte motsvarar deras begåvningskapacitet. Det är vanligt att konflikter uppstår i samspel med omgivningen och att detta leder till problem på arbetsplatsen. ADHD med uppmärksamhetsproblem och hög grad av impulsivitet kan medföra risker vid bilkörning. Tidig debut av rökning, olika former av missbruk, kriminalitet och problem i sociala relationer samt tidiga graviditeter och svårigheter i föräldrarollen är också vanligt förekommande (...). ADHD har även relaterats till utmattningssyndrom” (Fernell et al, 2014).

Författarna belyser att samhället blivit allt mer kognitivt krävande och att ADHD är en risk i samhället där flera negativa attribut knyts till diagnosen. Fokus ligger på att förklara att ADHD återfinns i termer av prenatala genetiska faktorer, perinatala eller postnatala faktorer. Samtidigt framkommer ett resonemang om att barn med ADHD är dubbelt utsatta i termer av att föräldrarna i många fall har liknande funktionsnedsättning (Fernell,

et al. 2014). I inlägget framhåller även författarna att det finns mer kunskap inom fältet och att medicinering är ett bra alternativ efter genomgången utredning. Argumentation centreras runt individens risker och att samordning är centralt för en god, företrädesvis medicinsk behandling.

Under den tredje perioden 2015-2016, konkurrerar två motsatta debattlinjer fältet: vidhållande gällande godtycklighet (period ett) och vidhållande om ADHD som risk (period två), och en debattör, riksdagsledamoten Barbro Westerholm, lyfter fram den problematiken i ett debattinlägg på Dagens Nyheter, som sedan citeras i Dagens Medicin. Westerholm skriver att:

“(...) krävs mer av sammanhållen medicinsk pedagogisk, social och psykologisk forskning” (Dagens Medicin, 2016).

I samma anda presenterar ett samförfattat inlägg av tolv debattörer, krav på samordning och uppdaterad kunskap inom området. Men även här lyfts faran med ADHD fram genom att sammankoppla förekomsten av ADHD med en ökad risk för kriminalitet eller missbruk (Landgren et al, 2015).

Samtidigt pågår en debatt i tidningen Dagens Medicin om medicinering av ADHD som en risk och hur godtycklig en sådan medicinering kan vara. En psykolog skriver följande i Dagens Medicin:

”KRITIKEN HAR LÄNGE påpekat att det kan vara samhällsproblem som medicineras och uttrycket oro över kemisk hjärnmanipulation i känsliga

tillväxt- och utvecklingsfaser. Legitimeras nu medicinering av personalbrist i skolan?” (Lundström, 2015).

Han framhåller även att Sverige strider mot förhållanden i EU och Barnrättskommittén. Lundström skriver:

“Regeringen uppmanas ta kritiken på allvar och lägga fram åtgärdsplaner. En resolution från Europarådets parlamentariska församling i början av mars vill se striktare diagnoskriterier för adhd och betonar att läkemedelsbehandling ska ses som en absolut sista åtgärd när alla andra insatser misslyckats. Men i Sverige accelererar antalet diagnostiserade och alla bör enligt Socialstyrelsen rekommenderas psykofarmaka” (Lundström, 2015).

I debatten talas det inte längre explicit om förklaringsmodeller utan fokus ligger på risker, behandlingsalternativ och ansvarsfrågan. Det sker en stark kritik från vissa debattörer om att det sker en godtycklig medicinering, medan den andra sidan lyfter fram argument om att höja individernas livskvalité med kombinerade insatser och möjliggöra medicinska behandlingsalternativ. Det enda som framträder som koherent i diskussionen är att båda leden är överens om att mer forskning behövs.

Sammanfattning och diskussion

Vår undersökning har visat att det främst varit läkarprofessionen och psykologer som deltagit i debatten om ADHD i de båda tidskrifterna Läkartidningen och Dagens Medicin under

perioden åren 2012-2016. Dessa professionsföreträdare har varit tongivande i debatten om diagnosticering, risker, medicinering och behandling av personer med ADHD i Sverige. Men även hälsovetare, riksdagspolitiker, arbetsterapeuter och en chefredaktör har deltagit i debatten om ADHD under perioden. Studien visar att det varit möjligt att identifiera såväl åsikter som olika verklighetsuppfattningar i de olika debatterna. I huvudsak förekommer tre olika debattlinjer relaterade till två olika förklaringsmodeller, riskscenarion och behandlingsalternativ. Den inledande perioden har främst fokuserat på risker med medicineringen. Den andra debattperioden fokuserar på ADHD som risk medan den tredje och avslutande perioden kännetecknas av en integrering av de två tidigare debattlinjerna ställs emot varandra. Däremot är debatten inte levande utan väldigt tyst och ensidig, där olika grupperingar för fram sitt budskap men utan att referera eller refereras av andra debattörer. Kontroversen mellan de olika debattörerna kan således inte sägas finnas explicit utan bara implicit genom att läsaren förstår att det finns motstridiga budskap, främst under den tredje tidsperioden. Detta förhållande väcker två intressanta frågor, dels föreställningen om forskarens roll i samhället som debattör, dels hur opinion skapas genom emotionella argument och rationaliseringar.

Debattlinjerna och de perspektiv som debattskribenterna torgför i texterna präglas av en ensidighet vilket innebär att det oftast saknas en bredd där skilda perspektiv d.v.s. alternativ

diskuteras och bryts. Ett exempel är att debattartiklar som är undertecknade av flera debattörer har en konsensus av/i ett budskap. Utifrån teorin om tystnadsspiralen (the Spiral of Silence) kan det finnas potentiella debattörer men att dessa kan vara mindre villiga att synas i debatten med sina åsikter i situationer då de är i minoritet (Noelle-Neumann, 1984). Statsvetaren Lundqvist skiljer mellan tre relationstyper till den offentliga makten i samhället; maktens kritiker, maktens drängar och maktens nyttiga idioter (Lundqvist, 2012). Han skriver att forskarens roll är att vara maktens kritiker men samtidigt att det är förknippat med svårigheter: *“Forskaren kan inte åstadkomma mycket med sin kritik av makten varför det kanske är onödigt att göra sig besvär.”* (Lundqvist, 2012:16ff.), vilket kan förklara den tystnad som finns i debatten. Likväl skriver Lundqvist att ett annat hinder kan vara en *“uppfattning inom vetenskapssamhället, uppburen av trogna objektivister, enligt vilken engagemang inte bara är till hindern för forskarens ’kliniska’ insats utan också en smula löjligt”* (Lundqvist, 2012:16ff.).

Således finns det kanske inte en plats i forskningssamhället för en offentlig debatt, utan bara summativa sammanställningar om sin egen linje i relation med disciplinära eller ideologiska övertygelser. Eller finns det även en rädsla att bli misstänkliggjord över sina forskningsresultat och att tillskriva debattörer epitet som att de är på *“korståg mot läkemedelsbehandling”*, vilket förekommer i ett senare debatt- och replikskifte i Dagens Medicin mellan Lundström (2016) och Kostenius et al. (2016), som leder till en tystnad?

Enligt vår mening kan det finnas en risk att det uppstår en rädslokultur inom akademien vilken även blir hämmande för forskarens skyldighet att genomföra den tredje uppgiften enligt högskolelagen. Det är en viktig och angelägen fråga för forskarna att delta i samhällsdebatten vilket också kan ses som ett stort allmänintresse för brukare, anhängare och andra intressen.

De emotionella argumenten och rationaliseringarna å sin sida, verkar vara nära förknippade med att skapa opinion och bemöta motstånd innan det ges. Genom att förknippa ADHD eller medicinering med olika risker konstitueras fenomen som sociala problem som kräver någon form av agerande. För det finns en svårighet att argumentera mot debattörer som lyfter fram risker och påvisar ensidiga lösningar. Det sker så att säga något med samhällets normativa struktur och uppfattning om verkligheten vilket leder till en institutionalisering av moralpaniken och de stereotypiska bilderna som framställs i argumentationen (jfr. Goode och Ben-Yehoda 1994:225).

Båda dessa fenomen, tystnaden och den emotionella rationaliseringen orsak och konsekvenser skulle vara av intresse att studera vidare i framtida studier även fler studier rörande kontroverser både inom och utom fältet. Likväl skulle det vara intressant att genomföra en mer omfattande kvalitativ textanalys av medicinska tidskriftsdebatter i de nordiska länderna för att få en uppfattning vilka debattlinjer som finns och hur dessa utvecklats över tid.

TACK

Ett tack riktas till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som finansierar projektet "Riskgruppsanalys och fallstudier av olika skadehändelser i hem- och boendemiljön".

Referenser

- Barkley, R.A. (2006). The Relevance of the Still Lectures to Attention Deficit Hyperactivity Disorder A Commentary. *Journal of Attention Disorders*, 10 (2): 137–140.
- Becker, H.S. (1963/2005). Utanför. Avvikandets Sociologi. Lund: Arkiv Förlag.
- Bengtsson, S, Hultberg, J. (2012). Överdiagnostik och överbehandling - hög tid att nyktra till. *Läkartidningen* 5.12.
- Bergström, G., Boréus, K. (2005). Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys. Lund: Studentlitteratur.
- Bradley, C. (1937). The Behavior of Children Receiving Benzedrine. *The American Journal of Psychiatry*, 94 (3): 577-585.
- Bragesjö, F, Hallberg, M. (2003). Konflikt eller konsensus? Om kontroversstudier som forskningsfält. Stockholm: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.
- Brante, T. (1984). Vetenskapens sociala grunder. En studie av konflikter i forskarvärlden. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Dagens Medicin. (2016). Stora skillnader i adhd-behandling. *Dagens Medicin* 13.1.
- Dagens Medicin. (2017). Debattsugen? Författarinstruktioner. <https://www.dagensmedicin.se/opinion/debatt/> (Hämtad 2017-01-10).
- Dalsgaard, S., Dinesen Ostergaard, S., Leckman, J.F., Mortensen, P.B., Giørtz Pedersen, M. (2015). Mortality in children, adolescents, and adults with deficit hyperactivity disorder: a nationwide cohort. *The Lancet*, 385(9983): 2190-2196.
- Dembo, R, Wareham, J, Krupa J, M, Winters, K C. (2015). Sexual Risk Behavior among Male and Female Truant Youths: Exploratory, Multi-Group Latent Class Analysis. *Journal of Alcoholism & Drug Dependence*, 2015;3(6). doi:10.4172/2329-6488.1000226
- Ekström, B-L. (2012). Kontroversen om DAMP. En kontroversstudie av vetenskapligt gransarbete och översättning mellan olika kunskapsparadigm. Akademisk avhandling i pedagogik, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs universitet.
- Englund, B. (1997). Debattartiklar som social handling. Kommunikativ eller strategisk handlingsorientering? Lund: Lunds universitet, Institutionen för nordiska språk.
- Fernell, E, Kadesjö, B, Nylander, L, Gillberg, C. (2014). ADHD bör uppmärksammas mer - tidiga insatser spar lidande. Översiktsartikel. *Läkartidningen* 111(39):1652.
- Gilljam, M, Persson, M. (2015). Den allmänna opinionen. En introducerande handbok. Stockholm: Liber.
- Goode, E., Ben-Yehuda, N. (1994). *Moral Panics. The Social Construction of Deviance*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Hague, R, Harrop, M. (2013). *Comparative government and politics: an introduction*. 9. uppl. New York: Palgrave Macmillan.
- Hedén, G. (1991). Den massmediala debatten kring hälso- och sjukvårdsfrågor i Norden: en jämförande studie av dagspressens ledare och debattartiklar i Sverige, Danmark, Norge och Finland. Lund: Lunds universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Holm, H. (2014). Paradoxalt om piller. Recension. *Läkartidningen* 28.5.
- Jacobsson, L, Hägglöf, B. (2015). Ompröva diagnostik och behandlingsupplägg vid ADHD. *Läkartidningen*. 25.2.
- Karlsson, P, Lundström, T. (2015). ADHD på kartan: om geografiska skillnader i medicinering till barn och unga. *Socialmedicinsk tidskrift*, 92(5):553-565.

- Konstenius, M, Guterstam, J, Jayaram, Franck, J. (2016). Misstänkliggör inte viktig forskning om adhd. Debattreplik. Dagens Medicin 12.9
- Kopra, M., Sandberg, A. (2013). Riksförbundet Attention - med syfte att främja rättigheterna för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Socialmedicinsk tidskrift, 90(3):454-461.
- Krippendorff, K. (1980). Content analysis. An introduction to its methodology. The SAGE Commtext Series. Volume 5. London: SAGE.
- Kärfve, E. (2000). Hjärnspöken, Damp och hotet mot folkhälsan. Stockholm: Symposium.
- Landgren, M, Fernell, E, Kopp, S, Johnson, M, Eriksson, M, Lindström, K, Råstam, M, Gustafsson, P, Nygren, G, Lindblad, I, Svensson, L, Lövoll, T. (2015). In med uppdaterad medicinsk kunskap när ADHD handläggs. Läkartidningen 2015;112:11:544.
- Lidmark, A-M. (2012). Ge barnen medicin först när andra behandlingar provats. Debattartikel. Dagens Medicin 1.2.
- Lundquist, L. (2012). Slutet på yttrandefriheten (och demokratin?). Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Lundström, L. (2015). Många frågor att besvara om medicinering. Debattartikel. Dagens Medicin 3.6.
- Lundström, L. (2016). "Myt om medicinering av adhd lever vidare". Debattartikel Dagens Medicin 1.8.
- Lundälv, J. (2013). Pennfåktaren. Socialt arbete och opinionsbildning. Gävle: Meyers.
- Lundälv, J. (2016). Macchiariniaffären och primum non nocere. En mediestudie om reflekterande forskare och läkare i tre medicinska tidskrifter. Svensk Kirurgi, 74;3:124-127.
- Läkartidningen. (2017a). Debattera i Läkartidningen. Författaranvisningar. <http://www.lakartidningen.se/Om-lakartidningen/Skriv-i-Lakartidningen/Debattera-i-Lakartidningen/> (Hämtad 2017-01-10).
- Läkartidningen. (2017b). Tips och råd till debattören. Författaranvisningar. <http://www.lakartidningen.se/Om-lakartidningen/Skriv-i-Lakartidningen/Tips-och-rad-till-debattoren/> (Hämtad 2017-01-10).
- Mackelsprang, R.W., Salsgiver, R.O. (2015). Disability. A diversity model approach in human service practice. Third edition. Chicago, Illinois: Lyceum Books, Inc.
- Marshal, M P, Molina, B S G. (2010). Antisocial Behaviors Moderate the Deviant Peer Pathway to Substance Use in Children With ADHD. Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 2010;35(2):216-226.
- Noelle-Neumann, E. (1984). The spiral of silence: public opinion, our social skin. Chicago: University of Chicago Press.
- Palmer, E. D., Finger, S. (2001). An early description of ADHD (Inattention Subtype): Dr. Alexander Crichton and the "Mental Restlessness" (1798). Child Psychology and Psychiatry Review, 6:66-73.
- SBU. (2013). ADHD – Diagnostik och behandling, vårdens organisation och patientens delaktighet. En systematisk litteraturoversikt. Stockholm: Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU);2013. SBU-rapport nr 217.
- Svedmark, E I. (2012). Att skydda individen från skada. En forskningsetisk balansakt. I Kalman, H, Lövgren, V (red.). (2012). Etiska dilemman. Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Svenaesus, F. (2015). ADHD som en samtida kulturdiagnos. Socialmedicinsk tidskrift, 92(1):56-62.